

בבא בתרא צט

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

(יב) רד"ה כי קחשיב וכו' שהכרובים של שלמה שנים היו עומדין על הקרקע אחד מימין הארון וכו' – בערוך השולחן העתיד [קדשים ח"א סימן ח-י] מסתפק האם כשעשה שלמה כרובים חדשים שעמדו על הקרקע, הוציא הכרובים שעמדו על הכפורת, או שגם הם נשארו שם והיו ארבעה כרובים.

ומלשון רש"י [סוכה ה: ד"ה בשליש] משמע שבימי המשכן היו הכרובים שעשה משה על הכפורת, אבל בימי המקדש שבנה שלמה המלך לא היו כרובים על הכפורת.

2. תוספות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד ב

כי קחשיב משפת כרובים ולמעלה - בפירוש מקרא פרש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה משל קדשי הקדשים עשר אמות ולא עיין כאן.

3. ספר דבר יעקב

[ג] תד"ה כי וכו' בפירוש מקרא פרש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה משל קדשי הקדשים עשר אמות ולא עיין כאן – וכן הקשו התוס' [סוכה ה:].
[בפירוש הגר"א [בגליון המשנה שלנו] מתרץ את רש"י, שת"ק ורשב"ג נחלקו בזה האם גובה הקדש הקדשים היה כ' או ל' [לפי הלשון שרשב"ג פליג על ת"ק]. ת"ק קסבר שרומו כחצי אורכו וחצי רחבו ולכן גובה ההיכל היה ל', כי אורכו מ' ורחבו כ' ולכן רומו ל' כחצי אורכו וחצי רוחבו. וגובה קדש הקדשים היה כ', כי אורכו כ' ורחבו כ' ולכן רומו כחצי אורך וחצי רוחב הוי כ' ורשב"ג קאמר שא"א ללמוד מההיכל כי לדעתו גובה הקדש הקדשים היה ל' וזה יותר מחצי אורכו וחצי רחבו, וא"כ איכא ראייה שאין ללמוד מההיכל. ולפי רשב"ג פריך קראי אהדדי, ורש"י במקרא ביאר לפי חכמים.
עוד מבאר הגר"א למה בית שני נבנה כמו בית ראשון בשינוי אחד שהגובה היה מ' אמה, ולמה שינו בגובה. והתירו"ט מקשה מנ"ל למיזל בתר בית ראשון ולא למיזל בתר בית שני שהיה ארכו מ' ורחבו כ' ורומו מ', אלמא רומו אינו כחצי ארכו וחצי רוחבו.
[ומתריך הגר"א שבבית שני לא היה מחיצה מפסקת בין ההיכל לבין קדש הקדשים, וא"כ היה

אורכו ס' ורחבו כ', ולכן עשו רומו מ' שזה חצי אורכו וחצי רחבו. וכע"ז תירץ הפני שלמה.
[והרש"ש [סוכה ה:] מקשה שבימי בית שני שלא היה מחיצה המפסקת היה אורך המקדש ס"א, שרוחב המחיצה היה אמה, ולכן נקרא אמה טרסקין, וא"כ צריך להוסיף עוד חצי אמה לגובה.]

4. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף צט/א

שם מקום ארון וכרובים אינו מן המדה. כלומר בנס עומדים ואין לוקחים מן הקרקע כלל. ונ"ל בס"ד הטעם [1] בזה לרמז כל מה שיעשה האדם הוצאות לצורך תלמוד תורה אינו מתמעט מן הקצבה שקצוב לו מן השמים ביום ראש השנה במזונותיו,

וכן הכרובים שרומזים לישראל כידוע עומדים בנס, לרמוז כל מה שאוכלים בעולם הזה, אין מחסרין מחלק עשו כלום, אלא נזונין בנס מן הברכה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו, פירש מה שעומד הארון שבו התורה והכרובין שרומזים לישראל כשעושין המצות בחיבור המדות למעלה בנס שאין לוקחים מקום מן הארץ כלום, [2] רמו שראוי לאדם שלא יהיה לו כונה ומחשבה ארציית, בעסק התורה ומעשה המצות, עד כאן דבריו נר"ו:

5. שערים מצויינים בהלכה

דף צט. מקום ארון אינו מן המדה. במס' יומא (כא.) פרש"י, אינו תופס למעט ממדת החלל של הבית כלום. וכן פרש"י במס' מגילה (י:): וראיתי בספרים דזהו סימן לת"ח שאינו תופס מקום, כי לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו, כראיתא במס' תענית (כא:): עה"כ (יתרו יט-יג) "במשוך היובל המה יעלו בהר". והא דלא חשיב הא דהכא כמתני' במס' אבות (פ"ה מ"ה) גבי עשרה נסים נעשו בבהמ"ק, כך מקשה הגמ' ביומא (שם), ומתוך דניסי דבראי קא חשיב, נסי דגואי לא חשיב.

6. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף צט עמוד א

כאן בזמן שעושין רצונו של מקום כו'. ולכך באותן של משה כתיב ופניהם איש אל אחיו דרך חיבה דלא נפרדה השכינה מישראל כל זמן שהיה המשכן קיים אבל באותן של שלמה כתיב ופניהם לבית לפי שהשכינה נפרדה מהם ונחרב הבית כשחטאו ישראל ולכך פניהם לבית כאילו דעת השכינה לילך חוץ וליפרד משם וק"ל:

7. שערים מצויינים בהלכה

בשל משה כתיב "ופניהם איש אל אחיו" ובשל שלמה כתיב "ופניהם אל הבית", דבזמן משה שהיה נופל המן בכל יום, וכתיב (בשלח טז-יח) "ולא העדיף המרבה, והממעט לא החסיר", לכן לא היה קנאה ועין רעה מאחד על חברו, אבל בשל שלמה דבזמנו כתיב (מלכים א, ה-ה) "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", וכל אחד היה מתעסק באחוזתו, היו ביניהם נמי אנשים שהיו רע עין, דהא היה ג"כ קנאה על ממשתלו, ואחריו נתחלקה מלכות בית דוד, בין יהודה לשאר ישראל, ולכן בשל שלמה כתיב "ופניהם אל הבית".

כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. פרש"י הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת זכר ונקבה האוהבים זה לזה כו'. פי' כשישראל עושין רצונו של מקום שמסתכלים אחד על השני בעין טובה, שיודע שחבירו אינו מסיג גבולו ואינו לוקח ממנו מה שהוא חושב לקחת, שיודע שהכל מן השמים כדכתיב (דה"י א, כט-ד) "כי ממך הכל וגו'" [ועי' מה שכתבנו במס' קידושין (נט.) בענין עני המהפך בחורר], אז הכרובים ג"כ הופכים פניהם זה לזה, ומסתכלים זה לזה כדוגמת אוהבים, ולכן

8. תלמוד בבלי מסכת יומא דף נד/א

אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה ... יומא דף נד/ב ... אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעוררין זה בזה הוציאון לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה:

<p>דף נד. מקומן שם</p> <p>בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים:</p> <p>[א] השיח יצחק (נמוך ד"ה נמאי עסקינן) הקשה איך היו יכולין להביט בהם מעזרת ישראל שרחוק מאד מקדש הקדשים, ודוחק לומר שהותרו לצורך זה להכנס לעזרת הכהנים, וגם דחוק שכל ישראל יכנסו לשם. ומתדש דהכהנים בלבד היו רואין ומודיעים לישראל ואומרים להם ראו חיבתכם, ע"ש.</p> <p>ובעיקר קושיית השיח יצחק - הנה יעוי לעיל כא. דאיתא כשעולין ישראל לרגל עומדין ונמשכין אף י"א אמה אחר בין הפרוכת, וא"כ חזינן דחשיב כצורך כגון סמיכה ושחיטה ותנופה דאיתא בכלים (פ. ת. דשרי לישראל להכנס לעזרת הכהנים. מיהו יעוי בדברינו לעיל כא. (נגמ' ד"ה ס"ק) בשם התפא"י במדות דאותן מקומות שהיו עומדין ונמשכין שם כשעולין לרגל היה מותר להם לעמוד שם.</p> <p>ולענין לתם הפנים דאיתא נמי לעיל כא: שהיו מראין אותו לעולי רגלים - יעוי בדברינו שם בגמ' ד"ה אלא מלמד.</p>	<p>[ב] במשנה מדות (ד. ה.) איתא דכשהיו אומנים צריכין לתקן בקדש הקדשים היו משלשלים אותם בתיבות כרי שלא יזונו עיניהם מבית קה"ק.</p> <p>והקשה התפא"י שם (אות מ"ט) דא"כ למה התירו בסוגיין לעולי רגלים להציץ לראות הכרובים בקדש הקדשים, וחירץ דכיון שרק מדרבנן אסור, א"כ לצורך מצוה שיראו הכרובים מעורין זב"ז ויבינו חיבתן למקום שרו רבנן.</p> <p>ובגליונות קה"י כאן תירץ דאפשר כיון שלעומדים בעזרת ישראל היה כותל קדש הקדשים רחוק יותר מפ"ג אמה, לא היו נהנין בראייתן כי לא ראו רק מקופיא.</p>
--	---

10. שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף צט עמוד א

כיצד הן עומדין רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו. פירוש שניהם הכרובים בשורה אחת הן עומדין אלא ששניהם מחזירין פניהם זה לזה שאי אפשר שהכרוב עצמו עומד בפני חברו שהרי מקרא מלא דבר הכתוב ומשמע ששניהם בשורה אחת הן עומדים דכתיב וכנפי הכרובים אורכם עשר אמות כו' כנף האחד חמש אמות מגעת לקיר הבית כו'. וקשה לן הא דגרסינן ביומא פרק הוציאו לו את הכף כו' ככתוב בהרמב"ן. ופריק רבינו הרב ז"ל ששניהם בשורה אחת הן עומדים דכתיב קרא וזה שהיו מעוררים זה בזה כזכר עם נקבה בשעה שישראל עולים לרגל בלבד הוא מעשה נס להראות חיבת ישראל לפני המקום כחיבת זכר עם נקבה אבל בשאר ימות השנה לא היו מעוררים ובשעה שנכנסו עכו"ם להיכל נמי היו מעוררים במעשה נס כמו שהיו מעוררים בשעה שעולים לרגל [1] להראות לעכו"ם מה היתה חיבת ישראל לפני המקום [2] אי נמי כדי להראות ערותם לעכו"ם כדי שיזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה עד כאן. הר"י ן' מיגש ז"ל.

11. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף צט עמוד א

ולמ"ד פניהם לבית הא כתיב איש אל אחיו. פירש רבינו שמואל ז"ל דלדידיה ליכא למימר כאן כשעושין רצונו של מקום וכו', דא"כ היאך עשאום תחילה פניהם לבית דהא בההיא שעתא עושין רצונו של מקום היו, ופרקינן דמצדד אצדודי, ומ"מ נראה מכאן דלכו"ע לא היו דבוקים זה בזה, ואילו במסכת יומא (נ"ד א') אמרינן כשעולים ישראל לרגל היו מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים מעורין זה בזה ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, וי"ל דההיא נס גמור היה נעשה להם, שהקב"ה מתרצה להם בעלייתם לרגל ומראה להם חיבה יתירה כמחבק אדם לחבירו ומנשקו, והקשה הרב אבן מיגש מההיא דאמרינן ביומא (נ"ד ב') כשנכנסו גוים להיכל ראו הכרובים שהיו מעוררים זה בזה אמרו אומה זו שקלתם קללה וברכתם ברכה מתעסקים בדברים אלו וכו', והא באותה שעה לא היו עושין רצונו של מקום, ותירץ ר"י כי נס נעשה להם לרעה, לקיים מה שנאמר כל מכבדיה הזילוה וכו', ולי נראה לפום סוגיא דהתם, דההיא בכרובים דצורתא בכותל ועליהם אמר הכתוב כמער איש ולויות כו' היתה מעורה בלויות שלה והיינו דקאמר התם דקיפלו מעל(ה) הכותל והוציאו לחוץ ואמרו אומה וכו', וא"ת מאי האי דפליגי ר' יוחנן ור' אלעזר והא הני קראי האחד הוא בכרובים שעשה משה שהיו על הכפורת והאחד הוא בכרובים של עץ שמן מצופין זהב שעשה שלמה והווי מונחים בקרקע, ופירש רבינו שמואל ז"ל דקים להו שלא היה משנה שלמה בזה ממטבע שעשה משה.

12. ריטב"א יומא נד:

בשעה שנכנסו עו"ג להיכל מצאו כרובין מעורין זה בזה. הקשה הרב בן מגאש ז"ל דהא בב"ב אמרינן שלא היו פניהם איש אל אחיו אלא כשהיו עושין רצונו של מקום ויש מתרצים דהתם בכרובין דמשה אבל הכא בכרובים דצורתא שבכותלים תמיד היו מעורין. ותימא דא"כ היכי אמרי' לעיל שהיו מראין להם כרובין דצורתא להראות חיבתן לפני המקום. והנכון כמו שפי' הרא"ם ז"ל דהני נמי בנס היו מעורין עכשיו אלא שנעשה נס לרעה כדי לגלות ערותן:

13. דף על הדף בבא בתרא דף צט עמוד א

בספר כרם הצבי (פר' תרומה) תירץ, דהנה דרשו חז"ל על הפסוק 'ונקלה אחיך לעיניך' - 'כיון שלקה הרי הוא כאחיד', וכן מצינו במסכת סנהדרין (מז, א) 'נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיותו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידך וכו' הנך דמחייבי דינא דמעיקרא, וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך'.

ולפיכך גם בשעת החורבן, כיון שקיבלו את ענשם נתכפר להם עוונם, וחזרו להיות פניהם איש אל אחיו.

14. דף על הדף יומא דף נד עמוד ב

בגמ': בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה וכו'.

והקשה הריטב"א, הלא אמרין במס' ב"ב (צ"ט ע"א) שלא היו פניהם איש אל אחיו אלא כשהיו עושין רצונו של מקום. ע"כ.

ותירץ ביערות דבש (ח"א דרשה י"ג) די"ל דהנה ידוע מ"ש במדרש: "לעולם לא זזה שכינה מישראל בשבתות ויו"ט", ומבואר בירושלמי מס' תענית שחורבן בית ראשון ה' באחד באב, (בט' תמוז הובקעה העיר וכו"א יום מאז הוא א' באב), וידוע בגמ' עירובין, שט' באב היה ביום א' א"כ ר"ח אב היה בשבת, והיתה אז השכינה שורה בנו, ושפיר מצאו פניהם איש אל אחיו. ע"כ.

הרה"ח ר' אפרים חיים קליין ז"ל בספרו הבן יקיר לי אפרים (ח"ב על ט' באב ע' קפו - ז) כותב בישוב קושית הריטב"א הנ"ל:

אכן כאן טמון סוד האהבה המיוחדת שהקב"ה אוהב את עם ישראל, שהיא אהבה בלי סוף ותכלית. כשם שאב המוכיח ומייסר את בנו, תמיד הוא יוסיף לטיפה כל שהיא, או אם הוא חלילה נאלץ לזרוק את הבן מביתו, בכל זאת ברגע האחרון, הוא בוודאי יפרד ממנו בנשיקה חמה ולבבית. כלומר, למרות הכל עדיין בני אתה, וגם אם חלילה אינך מתנהג כשורה אהבתי אליך לא פסקה.

יחסי האהבה בין הקב"ה לבין עם ישראל הינם יחסים של אבא ובן, גם בעת שעם ישראל חטא והקב"ה גירשם מעל אדמתם והגלה אותם אל בין האומות, בכ"ז לא זזה חיבתו מהם כלשון חז"ל (גיטין לו, ב): "עדיין חביבותא הוא גבון". דווקא בשעת החורבן, טרחת הקב"ה להעלות את הכרובים זה בזה שפניהם יהיו זה אל מול זה, דוגמת חיבת זכר ונקבה האוהבים זה את זה שהוא סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, כדי להראות את חיבתו המיוחדת לבניו גם בעת שכועס עליהם ומגלה אותם מארצם. ע"כ. ...

ובפרי צדיק לפרשת דברים (אות יג) כתב בזה אחר שהביא את דברי הריטב"א, אך הענין הוא דאיתא בירושלמי ומדרש (איכה פ"א מ') שבט' באב תיכף אחר החורבן נולד משיח, ואר"א וכו' ולא מקרא מלא הוא והלבנון באדיר יפול וכתוב בתר"י ויצא חוטר מגזע ישי. וכן ה' בהתחלת בריאתו של עולם. דכתיב והארץ היתה תוהו ובהו שנדרש (ב"ר פ' ב) על ד' מלכיות. וכתוב בתריה ורוח אלוקים מרחפת ע"פ המים, ונדרש (שם) זה רוחו של מלך המשיח. ע"פ המים, בזכות התשובה שנמשל למים שנאמר שפכי כמים לבך. וכן ה' כאן שקודם שנחרב הבית היו באמת אין עושין רצונו של מקום שלא עלה על דעתם שיחרב הבית. אבל אך כשראו שנכנסו אויבים להיכל תיכף הרהרו כל ישראל בתשובה, רק שכבר נגזרה גזירה. וכמו שהוכיחם ירמיה' למה לא עשו תשובה עד שלא נגזרה גזירה, שאז לא ה' נחרב. ואז תיכף נעשו ישראל בכלל עושין רצונו של מקום, ומזה נולד תיכף משיח.

ואיתא כן במ"ר (איכה ה' ט') טובה ה' מגילות קינות מכל מ' שנה וכו' והיינו הפורעניות שבה נטלו ישראל וכו' שבאמת אז קבלו ועשו תשובה, ואם היו מתקנין הכל היו ראוי להיות תיכף התיקון האמיתי ע"י משיח שנולד. ומשום זה תיכף החזירו הכרובים פניהם איש אל אחיו, ולכן כשנכנסו האו"ה מצאו הכרובים מעורים זה בזה. ועיין באגרא דפרקא (אות ו'): אמר לי בשם קדוש ישראל הנ"ל (רבי פנחס מקוריץ), זה שאמרו רז"ל במדרש שבתשעה באב נולד משיח, הוא דהנה נשמת משיח הוא נשמה היותר גבוה וכוללת, וא"כ צריכין ללידה זאת זיווג היותר עליון. ונראה מענין אהבה הגשמיות בענין אהבת חברים ואהבת איש עם אשתו, בהיותם ביחד לא תוכר כ"כ אהבה. משא"כ כשרוצים להפרד להרחיק נדוד זה מזה, אז יתפעלו הנפשות באהבה יתירה אהבה עזה, מגודל הגעגועים, וע"כ חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך. וא"כ אז הוא הזיווג באהבה יתירה, אהבה עזה, ונולד מזה הנשמה היותר גבוה וכו', ע"כ להיות ענין הפירוד בין הדבקים והיציאה לדרך ה' בת"ב, נולד מזה הזיווג משיח, היא הנשמה היותר גבוה. וז"ש בשם הקדוש מהר"ב צוק"ל שע"כ מצאו האויבים אז את הכרובים כמער איש ולוית'. הגם שזה ה' בזמן שישראל אינם עושין רצונו של מקום, אך להיות כי חייב אדם לפקוד וכו'.

ובעטרות אד"ר להאון האדר"ת (פ' פקודי) אחר שמביא את המדרש משכן משכון שנתמשכן בעונותיהם של ישראל ששפך חמתו על עצים ואבנים ולא על ישראל, וע"ז כתיב תם עונתך בת ציון. כתב: ובדברי המדרש שזכרנו א"ש קושית הריטב"א בימא (נד ב) דאיך מצאו את הכרובים מעורים. הרי בזמן שאין עושין רצונו של מקום ל"ה פניהם איש אל אחיו, עיין ב"ב

צ"ט. ולהאמור אתי שפיר, דכיון שנטלו אפיפסון (פי' פירעון חוב, שנתכפר להם) ממילא אז עשו רצונו של מקום. יזכנו השי"ת לראותו מהרה בבנינו משוכלל ועומד בב"א.

15. תורה תמימה הערות איכה פרק א

קד) הבאור הוא כי ענין הכרובים היה להורות השגחת הקב"ה על ישראל, כי בעת שהיו הכרובים מעורין זה בזה היה סימן לישראל שהם עושין רצונו של מקום והיתה זה לסימן ברכה, וכשהיו נפרדין זה מזה היה זה לסימן להיפך והשתדלו להטיב דרכיהם, והיה זה בדרך נס, אבל העובדי כוכבים לא ידעו מכל זה, וחשבו אותן לענין צעצועים בעלמא ולכן אמרו מה שאמרו בגנותם, והזילו בהם, ויתפרש הלשון כי ראו ערותה, כלומר כי לפי מחשבתם בכל זה חשבו זה לחרפה להתעסק בזה כמבואר. ויתכן דסמך לדרוש כן בלשון כי ראו ערותה ע"ש הכתוב דכתיב בכרובים כמער איש וליות, שפירושו כדיבוק איש וליותו, ומפרש גם הלשון ערותה מלשון דבק וקישור [וכן ומתערה כאזרה רענן] ור"ל שראו דבוקם. אף שאז בעת שצרו אויבים על ירושלים לא היו ישראל עושין רצונו של מקום וא"כ לא היו הכרובים מעורין זב"ז ואיך אמר כי ראו ערותה, די"ל דאז בעת הפרידה כביכול נתעצמה האהבה יותר ויותר כמו שמצינו באוהבים נאמנים אשר נאנסו ע"י איזה סיבה להפרד זה מזה אפילו על זמן מועט נתעורר אז האהבה ביניהם ואהבתם הפנימית תתגלה אז לעין כל וכמו שמצינו ביהונתן ודוד בעת שנפרדו זה מזה אמר הכתוב ויבכו זה את זה. וישקו זה את זה עד דוד הגדיל:

16. שם שמואל פרשת דברים-שנת תרע"ז

נראה לפרש הפלוגתא עפ"י מה ששמעתי ביחוד מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בענין הצומות, על פי מה שהגיד הקדוש הרבי מלובלין זצלה"ה (בפסוק (נחום א') לא תקום פעמים צרה, כי כל הנסים שנעשו לישראל נעשה רושם באותו זמן, ובכל שנה כשמגיע הזמן הזה מתעורר הנס בצד מה, כענין פסח ושאר המועדים שמתעוררים האורות שהיו אז בשעת הנס, אך הצרות ר"ל לא נשאר מהן רושם בזמן, וזהו לא תקום פעמים צרה, שמן הצרה אינו נשאר רושם בזמן לפעם אחרת, עכ"ד. אך לפי זה צריך להבין מהו ענין הצומות שבכל שנה בזמן הזה. וי"ל דהנה אז באותן הצרות נטלו ישראל הפוכי על כל עיונותיהם והצרות היו להם לכפרת עון עד שנעשו נרצים לאביהם שבשמים, וע"כ אמרו ז"ל (יומא נ"ד ע"ב) כשנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, אף שבזמן שאין עושין רצונו של מקום הפכו פניהם זה מזה (ב"ב צ"ט). מ"מ אז היו מעורין מחמת שנעשו אז רצויין, וריצוי זה נשארה ממנו רשימה לדורות בכל שנה בזמן הזה.

17. ספר הר צבי עה"ת

ועשית שנים כרובים (כה, יח).
עיין ריטב"א יומא (דף נד ע"ב) על הא דאמרינן שם שבשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו שהכרובין היו מעורין זה בזה, הא אמרינן בב"ב (ט) דבזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם אל הבית. עיין "העמק דבר" שדקדק בלשון הכתוב ועשית שנים כרובים, דלמה כתיב לשון שנים, ותירץ דמיומא משמע שהיו זכר ונקבה, וכוונתו דמלשון מעורין משמע כן. ועיין בתורה תמימה פרשת תרומה שתמה על בעל העמק דבר.
אבל הגר"מ חסקין דקדק יפה בלשון רש"י יומא שם שכתב אהא דאמרינן שם שהנכרים הוציאו לשוק וז"ל: "וקלפום מן הכותל", וגם דקדק כיצד משכחת לה מעורין הא עמדו זה בצד זה ורק כנפיהם היו נוגעין זה בזה וכרובים שעשה שלמה הרי הארון היה מפסיק ביניהם.
לכך אמר דביומא שם מבואר דבמקדש שני "כרובים דבצורתא פני קיימא" (ופירש רש"י: מצויירין בכותל במיני סמנים או חקוקין בקירות העץ מלפנים מכותלי האבנים) וצורות כרובים אלו מעורין היו זה בזה, וכדיליף לה מקרא "כמער איש ולויות" (מלכים א, ז) מאי כמער איש ולויות אמר רבה בר רב שילא כאיש המעורה בלויה שלו, ועל אלו הצורות קאמר וקלפום מן הכותל, וממילא מיושב הכל.

18. ערוך השולחן חושן משפט הלכות שותפים בקרקע סימן קסט

סעיף א: מי שיש לו בור לפנים מביתו של חבירו ויש לו דרך עליו שקנאו מבעה"ב זה על מנת שיהיה לו דרך עליו או שחלקו בירושה באופן זה [סמ"ע] מ"מ אין לו רשות ליכנס שם אלא ביום בשעה שדרך בני אדם ליכנס ולא בלילה בשעה ששוכבין דמסתמא לא נתרצה לו שיקום ממטתו לפתוח לו... וכל אחד מהם עושה מפתח לבור שלא יכנס אחד בלא ידיעת חבירו דבעל הבור עושה כדי שלא ישאב בעה"ב מימיו ובעה"ב עושה כדי שלא יתייחד זה עם אשתו ואם לא יהיה להבעה"ב מפתח להבור לא יתפס כחשוד בכניסתו לביתו שיאמר לשאוב מים הלכתי אבל כשיש לו מפתח ג"כ יתפס כחשוד כיון שידוע שבלא הבעה"ב לא יכול לשאוב מימיו ודווקא בור אבל אם יש לו חדר לפנים מביתו נכנס בין ביום בין בלילה דבחדר א"א לייחד זמן כניסה ויציאה ומ"מ י"א דכל אחד יעשה מפתח להחדר [ב"ח] מפני החשד ולא ראינו מי שיעשה כן ואין סברא כלל שכשיצטרך ליכנס לחדרו ימתין עד שיבא הבעה"ב עם מפתחו וזה שבארנו דלבור אין לו ליכנס רק ביום לאו דווקא ביום אלא כל זמן שניעורים וה"ה לכל תשמיש שאינו תדיר כשיש לו לפנים מביתו של זה דינו כמו בבור [נ"ל]:

19. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף צט עמוד א

פותחת להיכא. פי' פותחת דבעה"ב להיכא, ואמרינן דההיא נמי לבור כדי שלא יכנס חבירו שם אלא בעוד שהוא בבית, ומשום חשד אשתו, לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. [בתיו"ט-דזה חובה]

20. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף צט עמוד ב

הכי גרסינן ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. פי' כי אע"פ שייחד לו דרך לא ייחדה אלא לצורך גינתו כדהוה מעיקרא, ויש גורסין ונכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, והראשון יותר נכון, וכל מאי דאמרינן שלא יכנס שם מגינתו לשדה אחרת, כגון בשעה שאין לו שום צורך לגינתו

21. שערם מצויינים בהלכה

שירצה. ובתשו' הריטב"א (סי' קכד) כתב דכיון דאסור לו ליכנס מתוכה לשדה אחרת, א"כ אם הזיק לו בזה, חייב לשלם לו מה שהזיק.

22. תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף צט עמוד ב

בעל השדה זורען. כתב רבי' יצחק זצוק"ל תימה האידך זורעין והא מרחיקין את הזרעים מאמת המים ומבור ג' טפחים. והתיינה באגפים של שלחים שיש אמה לאגפים מכל צד וצד ויוכל לומר דג' טפחי' זורע וג' טפחים ירחיק אלא של בית הקילון מאי איכא למימר ועוד מאן דאמר נטען והלא מרחיקין את האילן כ"ה אמות. ונ"ל דלק"מ דלא תנן הרחקה אצל אמה כלל אלא אצל בור דהא תנן לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים. ולא נברכת של כובסין אלא אם כן הרחיק מכותלו של חבירו שלשה טפחים. ולגבי אילן נמי תנן מרחיקין את האילן מן הבור חמש ועשרי' אמה דוקא בבור שהוא עמוק צריך הרחקה אבל האמה שאינה עמוקה אלא אמה אחת אינה צריכה הרחקה שהזרעים והשרשים מעמיקין יותר ממנה ולא יזיקו לה ועוד הא אמרי' אמת המים שכלו אגפי' מתקנין מאותה שדה:

23. שערם מצויינים בהלכה

דרך הרבים ט"ז אמה. פרשב"ם דבמס' שבת (צט.) נפקא לן מעגלות המשכן. ועי' בתוס' במס' שבת (ו: ד"ה כאן בזמן) שכתבו, דנשמע קצת שאין רה"ר אא"כ מצויין שם ששים רבוא כמו במדבר. וכ"כ רש"י במס' עירובין (נט. ד"ה עיר של יחיד). ועי"ש מש"כ התוס'. ושיטה זו מובא בשו"ע (ארו"ח סי' שמה ס"ז) בלשון ויש אומרים. ועי"ש בביאור הלכה שביאר השיטות בענין זה. אמנם כל זה אינו לענין ספק טומאה ברה"ר, דהתם מיקרי רה"ר במקום שנמצא שלשה, דאיתא במס' נזיר (נו.) אבל הכא שני